

ПОНЯТТЯ КУЛЬТУРИ У СИСТЕМІ КРОСКУЛЬТУРНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

А Автор розкриває поняття культури та її суті у системі кроскультурної підготовки майбутніх фахівців галузі туризму. Проаналізовані класифікації поняття «культура», визначені функції культури та елементи її прояву, розглянута контекстуалізація культури.

Ключові слова: туризм; культура; кроскультура; кроскультурна компетентність; контекстуалізація; контекст; функції

Постановка проблеми. Проблема ефективної підготовки фахівців галузі туризму є актуальною для сучасного українського суспільства, яке нині зазнає динамічних змін, оскільки розвиток України в контексті європейських і світових орієнтирів передбачає зосередження уваги на міжнародній освіті, зокрема, туристичній. Не викликає сумніву той факт, що туризм нині є невід'ємною частиною життя мільйонів людей, та постійно вносить значний вклад у становлення економічної і культурної співпраці, досягнення взаєморозуміння між різними народами світу [14].

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Регулюють і формулюють основні вимоги щодо професійної підготовки фахівців галузі туризму закони України «Про вищу освіту» (2014), «Про туризм» (2004), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки, Концепція Державної цільової програми розвитку туризму та курортів на період до 2022 року. Так, Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки визначає освіту як один із найважливіших напрямів державної політики України, оскільки освіта є стратегічним ресурсом духовного та культурного розвитку суспільства, поліпшення добробуту громадян, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету й формування позитивного іміджу України. Враховуючи той факт, що Україна займає одне з провідних місць у Європі за рівнем забезпеченості цінними природними та культурними ресурсами, у підготовці фахівців галузі туризму набуває актуальності переосмислення та науково-методичне обґрунтування таких професійно-орієнтованих технологій, які одержали розвиток у професійно-туристичному напрямі. Дослідження науковців підтверджують актуальність фундаментального вивчення кадрових проблем у галузі туризму, які зумовлені завданнями його розвитку у контексті тенденцій професійної підготовки майбутніх фахівців галузі туризму, післядипломного підвищення їх кваліфікації, соціально-економічних і геополітичних змін, розширення соціальних і технологічних функцій галузі туризму, підвищення вимог до рівня освіченості, компетентності, професійної мобільності, конкурентоспроможності фахівців на українському та світовому ринку туристичної індустрії [11].

Мета статті: визначити поняття культури та її суті у системі кроскультурної підготовки майбутніх фахівців галузі туризму.

Виклад основного матеріалу дослідження. Науковці й до нині дискутують із приводу трактування поняття «туризм», яке характеризується поліфункціональністю та поліаспектністю його взаємодії із суспільством, про що свідчить дисертаційне дослідження Н. Бондар [4]. Дослідниця визначає туризм як сферу людської діяльності – рекреаційної або суспільно-корисної, науково-практичної – пов'язану з подорожами та мандрівками громадян, що

виконує низку функцій економічного, політичного, культурного характеру, які проявляються як на рівні окремої особистості, так і на рівні суспільства в цілому.

Аналізуючи праці вітчизняних і зарубіжних науковців (П. Бенекер, М. Бичваров, Н. Бондар, С. Каргіел, Н. Лейпер, Н. Реймерс, В. Федорченко), приходимо до висновку, що найвичерпніше і найзрозуміліше поняття туризму охарактеризовано у В. Федорченка та І. Мініч, які використовували одне з найперших визначень цього поняття: туризм є низкою явищ і взаємовідносин у результаті подорожей людей до того часу, поки це не призводить до їх постійного перебування у певному місці та не пов'язано з отриманням ними будь-якої вигоди чи доходу. Це визначення перегукується з дослідженнями американського вченого С. Каргієла (С. Cargill), який стверджує, що туризм включає в себе діяльність, яку здійснюють люди, подорожуючи та залишаючись далеко від своїх звичних місць перебування в період часу менше року заради відпочинку, задоволення, з діловими намірами, ознайомленнями з культурою інших країн та народів чи з будь-якою іншою метою [19]. З іншого боку, вважаємо за необхідне враховувати у наших подальших наукових розвідках і дослідження О. Шуплат, яка, ґрунтовно проаналізувавши відмінності у тлумаченні поняття «туризм» згідно з економічним, споживчим і соціокультурним підходом, дійшла висновку, що туризм охоплює широкий спектр галузей, починаючи від рекламно-інформаційних послуг, транспорту, будівництва, сільського господарства, переробних галузей, і закінчуючи такими галузями, як охорона здоров'я, спорт, відпочинок, освіта та культура [18].

Туризм і культура тісно взаємопов'язані. Саме завдяки туризму нині стало можливим вирішення важливих, як зазначає В. Квартальнов, у тому числі, соціальних, проблем: культурного зростання, національного відродження, помітного підвищення рівня і якості життя населення тих регіонів і країн, які зорієнтовані в першу чергу на внутрішній і в'їзний туризм [7]. Погоджуючись з дослідником, підкреслимо його думку: щоб бути затребуваною й актуалізованою в усьому світі, культурі необхідна підтримка з боку туризму. З іншого боку, для розвитку туризму культурна складова є обов'язковою, оскільки вона є міцним базисом міжнародних культурних і туристських обмінів. Партнерство туризму і культури, тісна співпраця між ними – вимога часу, сучасного інформаційного суспільства, один із категоричних імперативів ХХІ ст., для чого необхідно розроблення науково-теоретичних засад та потужне освітнє забезпечення.

Аналіз досліджень суті туризму з культурологічної точки зору (С. Васіна, Е. Мухаметова, Є. Сапожнікова) дозволяє розглядати його як форму розвитку особистості, здатну розширити межі людського пізнання, сприяти етнокультурній самоідентифікації особистості, розкриттю власних, у тому числі латентних потреб, розвитку і трансформації

соціокультурної сфери діяльності людини [9]. Саме цей підхід лежить в основі поняття «культурний туризм», яке часто зустрічається у науковій літературі. Зазначимо, що нині культурний туризм є найпопулярнішим і масовим видом туризму, охоплює всі аспекти подорожі, за допомогою якого людина дізнається про життя, культуру, звичаї іншого народу. Туризм, таким чином, є важливим засобом створення культурних зв'язків, міжнародного співробітництва та кроскультурної взаємодії [2; 7]. Тож не викликає жодних сумнівів той факт, що туризм є сферою діяльності, що тісно пов'язана з людським фактором, який є невід'ємною частиною культурної системи суспільства, має міжнародний і кроскультурний характер. М. Алдошина та Г. Брусильцева розглядають вплив культури на галузь туризму з двох різних точок зору: *культура як засіб* – культуру та традиції певної країни доцільно розглядати як засіб підвищення попиту на туристичні послуги та визначення ставлення населення до туристів і культурної спадщини, збереження якої є символом стабільності та спадковості; *культура як чинник ділової активності* – культура визначає особливості ділової активності туристичного підприємства (фірми), що зумовлює вибір і побудову моделі управління ним [1].

Звернемося до визначення у контексті нашого дослідження поняття «культура». У філософському словнику А. Грицанова культура тлумачиться як система надбіологічних програм людської діяльності, що історично розвиваються; поведінки та спілкування, що виступають умовою відтворення та змін соціального життя в усіх її основних проявах; ДНК людини, оскільки саме людина зберігає, передає та генерує з покоління в покоління програми діяльності поведінки та спілкування людей.

Із позицій загальнофілософського розуміння культури, зазначає В. Гриньова, вона є механізмом, що регламентує і регулює поведінку та діяльність людини, а сама людина є її носієм і ретранслятором; культура – це, по суті, специфічно людський спосіб буття, який визначає весь спектр практичної та духовної активності людини, її можливої взаємодії з навколишнім світом і собою. На думку дослідниці, формування культури завжди тісно взаємопов'язано з розвитком суспільства, соціальних груп, окремих особистостей, що уможливило їй виокремити рівні аналізу культури: *загальний рівень* – культура конкретного суспільства, формації (людства) або світова культура; *особливий рівень* – культура соціальних груп (макрогрупи типу націй, класів, професійних груп: мікрогрупи – сім'я, виробничий колектив тощо); *одиничний рівень* – культура особистості.

За А. Самодрином, культура є локалізованим у просторі та часі соціально-історичним утворенням, що специфікується за певними типами організації: історичний, етнічний, геологічний (континентальний, регіональний); сукупність наукового знання, практичних навичок, побутової й теоретичної свідомості, високої духовності, необхідних для розвитку людини і суспільства, формування особистості. Розглядаючи феномен культури через призму осмислення терміну «взаємодія», який указує на множеність діяльності, вчений стверджує, що саме у результаті взаємодії людей через їхні спільні діяльності й спільно з Природою народжується культура як «помножений продукт»: техніки, технології, інтерактивної освіти тощо [12].

Г. Хофстеде (G. Hofstede) потрактовує культуру як колективне програмування розуму, який відрізняє членів однієї групи або категорії людей від інших, тобто культура як програмне забезпечення розуму [20].

Загалом науковці трактують поняття культури з різних підходів: ідеалістичного, реалістичного, матеріалістично-

го, функціонального, психоаналітичного, аксіологічного, структурного, діяльнісного.

За даними Ю. Малинки, досить значну кількість різнопланових тлумачень поняття «культура» можна розділити на 6 основних класів:

1. *Описові визначення*, які трактують культуру як суму всіх видів людської діяльності, звичаїв, вірувань.

2. *Історичні визначення*, які пов'язують культуру з традиціями та соціальним досвідом суспільства.

3. *Нормативні визначення*, які інтерпретують культуру як сукупність норм і правил, що організують людську поведінку.

4. *Психологічні визначення*, згідно з якими культура є сукупністю форм набутої поведінки, що виникла в результаті пристосування і культурної адаптації людини до навколишніх умов життя.

5. *Структурні визначення*, які розглядають культуру у вигляді різного роду моделей чи єдиної системи взаємопов'язаних феноменів.

6. *Генетичні визначення*, які базуються на розумінні культури як результату адаптації людських груп до середовища свого проживання [8].

Дослідження С. Агеевої та Л. Устименко свідчать, що *суть культури розглядається у трьох ключових аспектах*: культура як сфера творчості людини, вільної її самореалізації (наука, мистецтво, освіта); культура як ціннісне ставлення до реальності (цінності та ідеали); культура як створений людьми матеріальний світ, відмінний від природного [16].

На думку К. Прокоф'євої, культура як сукупність наслідків суспільно-творчої життєдіяльності людини, до якої входять цінності, суспільні відносини та зразки поведінки, соціальні інститути, комплекс світоглядних уявлень людини про себе, навколишній світ і суспільство, складається з таких трьох аспектів: соціокультурної діяльності людини, наслідків цієї діяльності та ступеня розвитку діючої особистості. Дослідниця виокремлює три ключові сфери культури (сама людина та ступінь її окультуреності; предметний світ; форма інституціональних зв'язків), які мають розглядатися лише у єдності та цілісності [10].

Із соціопсихологічної точки зору, зазначає О. Стегній, культуру можна розглядати як загальний конгломерат відносин, цінностей, поведінки і переконань, які передаються з покоління в покоління за допомогою мови. Таке трактування культури, на думку вченого, поєднується з нестачею адекватних способів виміру цієї спільності психологічних відмінних рис, тому науковці намагаються у своїх дослідженнях обмежитися тими властивостями людей, які простіше виміряти: раса, етнічність, національність [13].

Узагальнивши різні визначення цього поняття, можемо сформулювати висновок, що основною характеристикою культури є взаємодія людини з навколишнім світом, іншими людьми, в процесі якої відбуваються *взаємообмін інформацією*.

Дослідники С. Возняк, П. Герчанівська виділяють такі *функції культури*: світоглядну, інформаційну, комунікаційну, інтегративну, соціалізаційну, пізнавальну, регулятивну, ціннісну, адаптаційну, сімейну, творчу, емоційно-психологічну [5]. К. Прокоф'єва – *людинотворчу, перетворюючу, пізнавальну, спілкувальну, оціночну, керувальну, трансляційну та рекреативну* [10].

У контексті нашого дослідження вартою уваги є думка О. Дем'яненко, яка стверджує, що найважливіша функція культури як комплексу об'єктивацій (мови, артефактів, дій) і суб'єктивацій (уявлень, цінностей, норм тощо), які мають засвоюватися у процесі кроскультурної освіти та використовуються в повсякденній орієнтації – *діяль-*

нісна (культура є способом, за допомогою якого суспільства вирішують проблеми). Дослідниця пише, що «будь-яка послідовність явищ у часі і будь-яке розташування об'єктів у просторі (патерни культури) демонструють цілісну своєрідність рідної для певної нації культури. У широкому розумінні з патернами (образами) культури можна пов'язувати величезну кількість особливостей людської поведінки» [6]. Саме тому можемо акцентувати увагу не просто на підготовці фахівців галузі туризму, а на кроскультурній освіті як індивідуальному процесі розвитку особистості студента, що зумовлює зміну його поведінки, пов'язаної з розумінням і ухваленням культурно-специфічних форм поведінки представників інших культур.

Багатоаспектність тлумачень поняття «культура», його універсальність і використання цієї дефініції у різного роду дослідженнях зумовлює необхідність урахування такого поняття як *контекстуалізація культури*. Контекст, зазначають В. Білополий, К. Прокоф'єва, М. Складановська, є своєрідним ракурсом розгляду культури, під яким треба розуміти цілісне культурне утворення певного періоду, народності, соціуму тощо. Контекст ураховує низку факторів, на підставі яких формуються особливості світобачення, мислення, відношення до основних принципів буття, природи, суспільства, людини: *географічних, світоглядних, релігійних, економічних, політичних, етнічних, професійних* тощо [3].

Дослідники визначають *межі культурних контекстів: культурні епохи* (епоха первісної культури, антична культура, культура середньовіччя, культура епохи відродження, культура епохи просвітництва, сучасна культура тощо); *суспільно-економічні формації* (первіснообщинна культура, рабовласницька культура, феодальна культура, капіталістична тощо); *етнічні та національні спільноти* (арабська, слов'янська, французька, українська, японська культура тощо); *соціальні спільноти* (культура села, селища, міста, країни); *регіональні спільноти* (афроамериканська, латиноамериканська, західноєвропейська культура); *релігійні спільноти* (християнська, мусульманська культура тощо); *людська діяльність у певних сферах* (політична культура, моральна культура, художньо-естетична, правова, педагогічна культура тощо); *спосіб життєдіяльності окремого індивіда, соціальної групи, суспільства в цілому* (культура особистості, культура класу, корпоративна культура) [10].

Аналіз праць науковців (Є. Бородіна, С. Возняк, Т. Костюк) дав можливість дійти висновку, що фундаментом будь-якої культури є поняття «*цінність*». Учені пропонують наступну *типологію цінностей: вітальні або життєві* (ідея здорового способу життя, фізичного й духовного здоров'я, зрештою, ідеального способу життя); *моральні* (ідеали справедливості, добра, поваги, взаємодопомоги, обов'язку, честі, гідності, совісті тощо); *ідеологічні* (ідеал сенсу життя, призначення людини, пошуку цілей для майбутнього); *соціальні* (соціальне благополуччя особистості, добробут, комфортна робота, посада, гідна заробітна плата тощо); *політичні* (ідеали волі, правопорядку й соціальної безпеки, гарантії громадянської рівності, розбудова держави та громадянського суспільства); *релігійні* (свобода віросповідання, ідея Бога, Царство Боже, безсмертя душі, матеріальні й духовні цінності релігійного життя: храм, приписи, норми, обряди тощо); *сімейно-родинні* (ідеали сімейного затишку, кохання, дружби, благополуччя й гармонія інтересів у родині, повага до інших поколінь, взаєморозуміння та взаємопідтримка, сімейні традиції тощо); *професійні* (ідеали професійної майстерності, талановитості, задоволення результатами праці тощо); *художньо-естетичні* (ідеали прекрасного, ідеали чистої краси, образи і зразки мистецтва тощо); *соціаль-*

но-групові (цінності певного класу, соціальної групи чи спільноти).

Тож з точки зору *аксіологічного підходу* культуру вчені потрактують як світ людського буття, який створюється й розвивається людьми в процесі їхньої, опосередкованої ціннісними складовими, творчої взаємодії з природою та між собою [5].

Низка вчених розглядають культуру з *позиції життєвого досвіду народу* (Л. Маєвська, О. Мурзіна, М. Степико, Е. Сміт). Так, культура визначається як етнічно специфічна програма, закономірність життєтворення, яка, акумулюючи в духовних і матеріальних цінностях, знакових системах певні значення, знання, вміння й творчі здібності народу, виступає особливим способом буття певного етносу.

У контексті дослідження проблеми кроскультурної підготовки фахівців галузі туризму значний вплив мають *елементи прояву культури*. Ці елементи, на які у першу чергу звертається увага, детально досліджені та описані у працях Г. Хофстеде – *символи, ритуали, герої та цінності*:

– *символи* – слова, жести, предмети, які несуть особливе значення і є упізнаваними представниками певної культури; певний вид одягу або макіяжу, марки автомобілів, використання жаргону тощо;

– *ритуали* – колективні дії, які розглядаються як основи соціального буття: релігійні церемонії, особлива манера вітань, жестів, знаків поваги до старших тощо;

– *герої* – це певні особистості, що мають всі характеристики, які дають їм найвищу оцінку в суспільстві, і таким чином стають зразками для наслідування;

– *цінності* – загальні тенденції в перевазі певного стану речей над іншими: сімейні цінності, незалежність, особиста свобода, безпека, інтелектуальні цінності та багато інших [20].

Туристична привабливість кожної країни, її культурний імідж базується на чотирьох основних елементах культури, зазначають М. Алдошина, Г. Брусильцева Є. Головльова, Н. Горбач, С. Гелей. Такими елементами дослідники виокремлюють: *поняття або концепти* (містяться у мові, завдяки їм стає можливим упорядкувати досвід людей і передавати його); *відносини* (характеризують способи зв'язку понять між собою: за значенням, у просторі та часі, на основі причинної обумовленості тощо); *цінності* (різні культури можуть віддавати перевагу різним цінностям: героїзму, свободі, художній творчості, аскетизму, сімейним традиціям тощо); *правила та норми* (регулюють поведінку людей відповідно до цінностей певної культури [1].

Аналізуючи наукові праці вчених, присвячені визначенню феномену культури (Дж. Мердок, А. Садохін, Т. Самохіна, А. Солодка, С. Сомова, П. Сорокін, С. Клакхон (С. Kluckhohn), Р. Кассон (R. Casson) та ін.) з позиції кроскультурної взаємодії, ми дійшли висновку, що культура – це особлива сфера людської життєдіяльності, яку не можна побачити, почути, відчутися чи спробувати. Реально, акцентує увагу А. Садохін, люди можуть лише спостерігати різноманітні її прояви у вигляді відмінностей у людській поведінці, у різних видах діяльності, ритуалах, традиціях, обрядах тощо. Ці спостереження дають людині розуміння, що відмінності у поведінці обумовлені саме культурними відмінностями.

Варто погодитися з думкою С. Клакхона, який, аналізуючи взаємовідносини культури та індивідуума, наголошує, що жоден представник культури однак не знає усіх її деталей. Дослідник виокремлює три основні частини культури: *перша* – та, яка має бути відома всім її носіям; *друга* – та, що відбирається на альтернативній основі залежно від потреб комуніканта; *третя* – та, яка викорис-

товується обмежено й окреслюється соціальною роллю індивідуума в цьому суспільстві. У свою чергу Р. Кассон пропонує розглядати культуру як своєрідну «когнітивну карту», і навіть не так як карту, як набір принципів для розроблення такої карти, ключовим завданням якої є «... забезпечення безпечного плавання у морі іншої культури» [21].

Отже, культуру у процесі кроскультурної підготовки майбутніх фахівців галузі туризму будемо тлумачити як специфічний спосіб організації і розвитку людської життєдіяльності, що представлена в продуктах матеріальної та духовної праці, в системі соціальних норм, в духовних цінностях, традиціях, у сукупності відносин людей до природи, між собою та до самих себе.

Культура, наголошує Н. Тодорова, складається з явних і неявних моделей поведінки, які набуваються й передані символами, що становлять характерні досягнення людських груп, включаючи їхнє втілення в пам'ятках матеріальної культури; суть культури складається із традиційних (тобто історично отриманих і відібраних) ідей й особливо сполучених з ними цінностей; культурні системи можна, з одного боку, розглядати як продукти дії, з іншого – як елементи, що спричинятимуть майбутні дії. Дослідниця визначає два самостійних типи культури, суттєві для діяльності будь-яких організацій, зокрема, туристичних фірм чи агенцій: *національна культура*, що охоплює всі характеристики й впливи на людину чи групу, незалежно від того, чи мають вони національне, соціальне, робоче чи релігійне походження; *ділова культура*, що охоплює тільки ті характеристики й впливи, які стосуються роботи чи бізнесу, індивідуума чи групи [15].

У контексті дослідження варто наголосити, що до *матеріальної туристичної культури* треба віднести всю сукупність туристичних товарів матеріального походження (туристичний одяг, обладнання для подорожей тощо), виробничі приміщення і техніка для випуску цих товарів, ресторани, готелі, туристичні офіси і комплекси та інші елементи інфраструктури туризму; *духовна туристична культура* обіймає туристичні знання, систему моральних норм і цінностей туристичної спільноти, періодичні видання і туристичну літературу, народні пісні і міфологію, традиції та звичаї, за якими відбувається туристичне життя [17].

Висновки. Не дивлячись на досить значну кількість різнопланових тлумачень поняття «культура», їхню класифікацію, розкриття суті понять «культура» і «туризм», визначення функцій культури та елементів її прояву, контекстуалізацію культури, треба пам'ятати той факт, що культура НЕ є: «правильною» чи «неправильною»; НЕ є успадкованою чи вродженою; НЕ є ознакою індивідуальної поведінки, адже у межах кожної національної чи ділової культури існує широкий діапазон індивідуальних цін-

ностей і варіантів поведінки [15]. Суть культури у системі кроскультурної підготовки майбутніх фахівців галузі туризму розглядається у трьох ключових аспектах: культура як сфера творчості людини, вільної її самореалізації (наука, мистецтво, освіта); культура як ціннісне ставлення до реальності (цінності та ідеали, присутність святого); культура як створений людьми матеріальний світ, відмінний від природного. Туризм тлумачиться як форма розвитку особистості, здатна розширити межі людського пізнання, сприяти етнокультурній самоідентифікації особистості, розкриттю власних, у тому числі латентних потреб, розвитку і трансформації соціокультурної сфери діяльності людини.

Список використаних джерел

- Алдошина, М. В. Кроскультурні комунікації в галузі туризму в умовах глобалізації / М. В. Алдошина, Г. М. Брусильцева // Економіка торгівлі та послуг. – Бізнес-інформ, 2014. – № 3. – С. 197–202.
- Биржаков, М. Б. Специальные виды туризма : курс лекций / М. Б. Биржаков. – СПб. : СПбГИУ, 2011. – 70 с.
- Білополий, В. В. Культурологічний підхід: допоміжні матеріали до вивчення курсів та спецкурсів «Вітчизняна та світова культура», «Екологічна культура», «Історія культури», «Прикладна культурологія», «Теорія культури», «Українська культура», «Філософія культури» / В. В. Білополий, К. А. Прокоф'єва, М. Г. Складановська; за заг. ред. К. А. Прокоф'євої. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2013. – 324 с.
- Бондар, Н. Д. Формування ключових компетентностей майбутніх менеджерів сфери туризму в процесі вивчення гуманітарних дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Н. Д. Бондар. – Вінниця, 2016. – 262 с.
- Возняк, С. С. Культура як соціальне явище: аксіологічний вимір / С. С. Возняк, Т. В. Костюк // Соціологічні студії. – 2012. – № 1. – С. 16–22.
- Дем'яненко, О. Формування кроскультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови / О. Дем'яненко // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2012. – № 6(1). – С. 167–172.
- Квартальнов, В. А. Культура і туризм вместе / В. А. Квартальнов // Теория практика физической культуры. – 2000. – №8. – С. 2–4.
- Малинка, Ю. Г. Толерантність як результат міжкультурної комунікації в умовах глобалізації / Ю. Г. Малинка // Вісник Національного авіаційного університету. Сер. : Філософія. Культурологія. – 2012. – № 2. – С. 123–127.
- Мухаметова, Э. М. Понятия «культура» и «культурный туризм» на современном этапе развития туристической / Э. М. Мухаметова, С. М. Васина // Научное сообщество студентов: междисциплинарные исследования : сб. ст. по мат. II Межд. студ. науч.-практ. конф. № 3. URL: sibac.info/sites/default/files/conf/file/stud_3_2.pdf.
- Прокоф'єва, К. А. Поняття культури: методологія вивчення / Національний гірничий університет. Інститут гуманітарних проблем. Тertia: Альманах. – Дніпропетровськ : НГУ, 2005. – С. 131–145.
- Роїк, О. Р. Кадрове забезпечення туризму в контексті формування інноваційної економіки України / О. Р. Роїк // Економічний простір. – 2016. – № 113. – С. 27–37.
- Самодурин, А. П. Теоретичні засади системи профільного навчання в умовах регіону : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.09 – теорія навчання. – Інститут педагогіки НАПН України. – Київ, 2011. – 635 с.
- Стегній, О. Г. Методологічні складові кроскультурних досліджень / О. Г. Стегній // Український соціум. – 2013. – № 2. – С. 99–111.
- Теорія туристичної освіти і навчання / Історія туризму в Україні : навч. посіб. / В. К. Федорченко, Т. А. Дьорова. – Київ : Вища школа, 2002. – С. 70–135.
- Тодорова, Н. Ю. Кроскультурний менеджмент : навч. посіб. / Н. Ю. Тодорова. – Київ, 2009. – 330 с.
- Устименко, Л. М. Кроскультурні конфлікти в організації міжнародного туризму / Л. М. Устименко, С. О. Агеева // Культура і мистецтво у сучасному світі. – 2015. – Вип. 16. – С. 58–67.
- Шандор, Ф. Ф. Сучасні різновиди туризму : підручник / Ф. Ф. Шандор, М. П. Кляп. – Київ : Знання, 2013. – 334 с.
- Шуплат, О. М. Формування поняття «туризм» у сучасній економічній науці / О. М. Шуплат // Ефективна економіка [Електронний ресурс] : електр. наук. фах. вид. / Дніпропетр. держ. агр.-екон. ун-т. – Електрон. текст. дані. – Дніпропетровськ, 2015. – № 12. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2015/57.pdf.
- Cargill, C. The Master's Degree: Perceptions of Corporate Professionals from Three Segments of the Hospitality Industry / C. Cargill // Hospitality and Tourism Educator. – 1995. – Vol. 7(4). – P. 51–54.
- Hofstede, G. and Hofstede G. Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations. – Sage, 2001. – P. 11.
- Playing Frames Can Be Dangerous: Some Reflections on Methodology in Cognitive Anthropology // Language, Culture and Cognition [ed. by R.Casson]. – NY. : Macmillan, 1981. – 450 p.

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 14.05.2017

Сидоров В. І. Поняття культури в системі кроскультурної підготовки майбутніх фахівців галузі туризму.

А Автор раскрывает понятие культуры и её сути в системе кроскультурной подготовки будущих специалистов отрасли туризма. Проанализированы классификации понятия «культура», определены функции культуры и элементы её проявления, рассмотрена контекстуализация культуры.

Ключевые слова: туризм; культура; кроскультура; кроскультурная компетентность; контекстуализация; контекст; функции

Sidorov V. I. A concept of culture is in the system of cross-cultural training of future specialists in the tourism industry.

S In the article the author reveals the concept of culture and its essence in the system of cross-cultural training of future specialists in the tourism industry. Classifications of the concept «culture» are analyzed, cultural functions and elements of its manifestation are defined, contextualization of culture is considered.

Key words: tourism; culture; crossculture; cross-cultural competence; contextualization; context; functions